

Ekonomiutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av alkohollagen

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av alkohollagen (RP 131/2025 rd): Ärendet har remitterats till ekonomiutskottet för utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- specialsakkunnig Saara Karttunen, social- och hälsovårdsministeriet
- planerare Tuomas Pulkkinen, social- och hälsovårdsministeriet
- tullöverinspektör Anna Kallio, Tullen
- ledande expert Joel Karjalainen, Konkurrens- och konsumentverket
- direktör Jussi Holmalahti, Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira)
- forskarprofessor Pia Mäkelä, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- ekonomidirektör Anton Westermarck, Alko Ab
- ordförande Kaisa Auer-Koutroukides, Suomen Viiniryttäjät ry
- styrelseledamot Samuli Taponen, Suomen Viiniryttäjät ry
- jurist Ella Ylikarhu, Konsumentförbundet rf
- jurist Kai Massa, Turism- och Restaurangförbundet rf
- direktör Riikka Tähtivuori, Medieförbundet rf
- specialsakkunnig Julia Stähle, Bryggeri- och läskedrycksindustriförbundet rf
- ordförande Jyri Ojaluoma, Småbryggeriförbundet rf
- kommunikationssamordnare Esa Salminen, Småbryggeriförbundet rf
- ledande expert Tea Taivalkoski, Finlands Dagligvaruhandel rf
- verksamhetsledare Susanna Heikkinen, Förening för Finlands Alkoholdryckhandel rf
- professor Petri Kuoppamäki
- professor Juha Raitio
- professor Jukka Snell.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- arbets- och näringsministeriet
- Posti Group Abp

Utlåtande EkUU 43/2025 rd

- Delivery Hero Finland Oy
- Sanoma Media Finland Oy
- Wolt
- Finlands näringsliv rf
- Finsk Handel rf
- RadioMedia rf
- Företagarna i Finland rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Propositionens bakgrund och syften

Regeringen föreslår att alkohollagen ändras. Förslaget har två centrala mål. För det första ska det bli möjligt för alkoholbolaget Alko Ab och för aktörer med detaljhandelstillstånd att bedriva nät-handel med alkoholdrycker samt att ha andra detaljhandels sätt som baserar sig på distribution och avhämtning, såsom leverans av alkoholdrycker. För det andra fogas det till lagen också bestämmelser om gränsöverskridande distansförsäljning av alkoholdrycker. Genom propositionen förtydligas den rådande oklara tolkningen så att finländarna entydigt har rätt att köpa alkohol via distansförsäljning av aktörer i utlandet. Samtidigt slopas de begränsningar för finländska aktörers marknadsföring av alkoholdrycker till en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och allmänheten där inom ramen för EU-rätten.

Propositionen är ett led i genomförandet av regeringsprogrammet. I enlighet med regeringsprogrammet reformerar regeringen alkoholpolitiken i europeisk riktning på ett ansvarsfullt sätt och fortsätter den totalreform av alkohollagen som genomfördes 2018. Regeringen har som mål att främja rättvis och öppen konkurrens. I regeringsprogrammet har man kommit överens om flera lagstiftningsändringar som gäller öppnandet av marknaden för alkoholhandel och ökad konkurrens. Det aktuella förslaget skapar å ena sidan förutsättningar för tillväxt på hemmamarknaden och förbättrar finländska konsumenters inköpsmöjligheter. Å andra sidan främjas den fria rörligheten för varor på EU:s inre marknad.

Ekonomiutskottet bedömer förslaget utifrån sitt ansvarsområde med fokus på förslagets konsekvenser för den ekonomiska verksamhetsmiljön, marknadens funktion och konsumenterna. Samtidigt fokuserar bedömningen på förslagets förenlighet med EU-rätten. Ekonomiutskottet bedömer däremot inte förslaget till exempel med avseende på alkoholens negativa effekter på hälsan.

Bedömningen grundar sig också på utskottets tidigare utlåtanden om ärendet, särskilt EkUU 28/2024 rd — RP 173/2024 rd. Ekonomiutskottet betonade i det utlåtandet att det väsentliga med tanke på en EU-rättslig bedömning av alkohollagen var den helhet som bildas av regleringen av den föreslagna inhemska leveransförsäljningen och distansförsäljningen av alkohol, som inte ingick i propositionen. Utskottet betonade att de föreslagna bestämmelserna om distansförsäljning av alkohol var brådskande. Också Europeiska kommissionen lämnade den 17 december 2024 ett detaljerat utlåtande om propositionen, enligt vilket lagändringen föreföll vara diskriminerande mot utländska aktörer om inte bestämmelserna om gränsöverskridande distansförsäljning av alkoholdrycker förtydligades i samma sammanhang. Dessa utgångspunkter har beaktats i det nu ak-

Utlåtande EkUU 43/2025 rd

tuella förslaget. I lagförslaget behandlas näthandeln med alkohol som en helhet. På så sätt är det möjligt att bilda sig en uppfattning om vilka rättigheter och skyldigheter som gäller för inhemska och utländska alkoholförsäljare.

Bedömning av de viktigaste förslagen

Inhemska detaljhandel med och leverans av alkohol. Det föreslås att alkohollagen ändras så att det blir möjligt att leverera alkoholdrycker direkt från den inhemska detaljhandeln och alkoholbolaget till kunden. Förslaget genomförs genom att det i alkohollagen utöver detaljhandelstillståndet och serveringstillståndet tas i bruk ett nytt leveranstillstånd för alkoholdrycker. Innehavare av leveranstillstånd kan också leverera alkoholdrycker som köpts via gränsöverskridande distansförsäljning.

Leverantören av alkoholdrycken får ta emot och överlåta en alkoholdryck som skaffats från den inhemska detaljhandeln till en köpare eller annan mottagare endast om det handlar om jästa alkoholdrycker innehållande högst 8,0 volymprocent etylalkohol och sådana på annat sätt framställda alkoholdrycker som innehåller högst 5,5 volymprocent etylalkohol. Jästa alkoholdrycker innehållande mer än 8,0 volymprocent etylalkohol och på annat sätt framställda alkoholdrycker som innehåller mer än 5,5 volymprocent etylalkohol får levereras med leveranstillstånd endast om alkoholdrycken har köpts och hämtats från alkoholbolaget eller genom gränsöverskridande distansförsäljning.

Alkoholdrycker får överlåtas endast i enlighet med de försäljningstider för alkohol som föreskrivs i alkohollagen. Det är alltså tillåtet att överlåta alkoholdrycker endast mellan klockan 9 och 21. Alkoholdrycker som skaffats från alkoholbolaget får dock överlåtas endast i enlighet med alkoholbolagets försäljningstider. I samband med överlåtelse av alkoholdrycker är mottagaren dessutom skyldig att på begäran bevisa sin ålder till personen som utför leveransen. Ekonomiutskottet anser med hänvisning till sitt tidigare utlåtande (EkUU 28/2024 rd — RP 173/2024 rd) att det är motiverat att det i det aktuella förslaget inte förutsätts stark elektronisk autentisering, som kunde ha varit administrativt och ekonomiskt betungande för en del av aktörerna och lett till att alkoholleveranser i hög grad erbjuds endast av större aktörer.

Ekonomiutskottet anser att propositionen allmänt taget förbättrar marknadens funktion och ökar konkurrensen, eftersom det blir möjligt för alla innehavare av leveranstillstånd för alkoholdrycker att leverera alkoholdrycker. Propositionen möjliggör en ny betydande distributionskanal för alkoholbolaget och aktörer med detaljhandelstillstånd. Samtidigt anser utskottet emellertid att propositionen försämrar Alkos verksamhetsförutsättningar. Därför anser utskottet att försäljningstiderna för Alkos leveransförsäljning ska vara desamma som för gränsöverskridande distansförsäljning eller annan inhemsk detaljförsäljning. Alkos försäljning med leverans bör omfattas av samma överlåtelsestider också för att regleringen ska vara mer konsekvent och tydlig för innehavarna av leveranstillstånd och för kunderna. För att stärka Alkos uppgift och verksamhetsförutsättningar anser ekonomiutskottet att Alkos öppettider bör utvidgas så att Alko kan hålla öppet på söndagar och helgdagar som infaller på en vardag, och att de separata begränsningarna av leveranstiderna för Alkos del bör slopas.

Utlåtande EkuU 43/2025 rd

Å andra sidan är det sannolikt att en övervägande del av den alkohol som konsumeras också i fortsättningen köps på fysiska försäljningsställen, och andelen alkohol som köps med leverans kommer sannolikt vara relativt liten. Propositionens inverkan på den totala konsumtionen av alkohol har därför bedömts vara förhållandevis liten. Denna uppskattning är dock osäker.

Dagligvaruhandeln är den största alkoholförsäljningskanalen i Finland. Enligt statistiken köptes 52 procent av alkoholen 2024 från detaljhandeln utanför Alko, det vill säga från livsmedelsbutiker, kiosker och servicestationer. Näthandeln med mat har ökat under de senaste åren, även om dess andel av försäljningen inom dagligvaruhandeln uppgick till endast 3,0 procent 2024. I nuläget kan konsumenter inte beställa alkoholdrycker i samband med livsmedelsbeställningar som levereras från nätbutiken. Genom propositionen kan konsumenten köpa alla sina produkter med hemleverans från dagligvaruhandelns nätbutik, vilket kan främja näthandeln med dagligvaror.

Propositionen kan också öka restaurangernas affärsmöjligheter. Leveransen av alkoholdrycker kan särskilt utnyttjas av de matrestauranger med detaljhandelstillstånd för alkohol som i dag transporterar matportioner till kunder som egen verksamhet eller som har ingått avtal om transport med andra företag. Å andra sidan kan reformen också ha negativa konsekvenser för affärsverksamheten, till den del leveransförsäljningen sker på bekostnad av serveringsförsäljningen. Vid utskottets sakkunnigutfrågning har man i anslutning till detta också fäst uppmärksamhet vid reformens eventuella negativa konsekvenser för restaurangbranschen.

Propositionen medför positiva konsekvenser för sådana företag som exporterar alkoholdrycker till EU:s inre marknad. Konsekvenserna omfattar i synnerhet företag som exporterar starka alkoholdrycker till andra EES-länder. Möjligheten till en mer omfattande marknadsföring som riktar sig till andra EES-länder kan förbättra kännedomen om finländska alkoholvarumärken och företagens ekonomiska ställning.

Ekonomiutskottet fäster dessutom vikt vid bestämmelserna om leverans av gårdsviner och hantverksöl. Vid beredningen övervägdes ett alternativ, enligt vilket gårdsvin som innehåller högst 13 procent etylalkohol och hantverksöl som innehåller högst 12 procent etylalkohol kunde levereras från detaljhandelsställen i anslutning till deras framställningsställen. Möjligheten att utvidga undantaget är dock oklar med avseende på EU:s regler för den inre marknaden. Ekonomiutskottet anser att det är viktigt att trygga verksamhetsförutsättningarna och konkurrensvillkoren inom branschen och betonar att avsikten är att ärendet ska avgöras i samband med beredningen av den kommande propositionen om en utvidgning av utförsäljningsrätten för småproducenter.

Gränsöverskridande distansförsäljning. Enligt förslaget ska finländarna entydigt ha rätt att via distansförsäljning köpa alkohol från andra EU- och EES-länder. Det blir tillåtet att på distans köpa alkoholdrycker som innehåller högst 80 volymprocent etylalkohol. Till alkohollagen fogas en definition av gränsöverskridande distansförsäljning som baserar sig på definitionen av distansförsäljning enligt punktskattelagen. I lagen definieras också distansköp och för tydlighetens skull anges att distansköp är tillåtet.

Det är uttryckligen fråga om att förtydliga rättsläget i den föreslagna lagstiftningen: det är i sig också i nuläget i rättsligt hänseende tillåtet att sälja alkoholdrycker på distans. Frågan har också bedömts i högsta domstolens förhandsbeslut HD 2025:71. Samtidigt kan det i EU-rättsligt hänse-

Utlåtande EkuU 43/2025 rd

ende anses nödvändigt att rättsläget förtydligas. Finlands nuvarande alkohollagstiftning kan i fråga om distansförsäljning bedömas stå i strid med Europeiska unionens regelverk för kvantitativa importrestriktioner: även om det finländska systemet inte omfattar regelbaserade förbud mot distansförsäljning, utgör oklarheten i det nuvarande systemet ett administrativt hinder.

Ekonomiutskottet instämmer i propositionens utgångspunkt att Finland i ett rättsligt hänseende när gäller konkurrensen och den inre marknaden inte kan förbjuda distansförsäljning utan att bryta mot artikel 34 och 36 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Det är tydligt fråga om en sådan begränsning av den fria rörligheten för varor som är förbjuden enligt artikel 34 i EUF-fördraget och som inte kan motiveras med artikel 36. Detta framgår också av de officiella ställningstaganden av Europeiska kommissionen som nämns i propositionen. Utskottet anser att den föreslagna regleringslösningen är nödvändig för att förtydliga rättsläget.

Sakkunniga har ansett att den nu föreslagna lagstiftningen, enligt vilken utländska aktörer kan sälja och leverera ett större utbud av alkoholdrycker än inhemska aktörer med detaljhandelstillstånd, delvis är problematisk. Å andra sidan har det i propositionen framförts att högsta domstolens förhandsbeslut (2025:71) redan avsevärt klargjorde rättsläget i fråga om distansförsäljning. Distansförsäljning är inte förbjuden enligt alkohollagen, utan om vissa villkor uppfylls kan alkohol beställas från utlandet oberoende av den gällande alkohollagen. Å andra sidan har det vid sakkunnigutfrågningen framförts att betalningen av skatter kan öka när rättsläget för distansförsäljningen förtydligas och tillsynen över betalningen av skatter underlättas. På så sätt kan konkurrensen mellan inhemska och utländska aktörer balanseras.

Den föreslagna regleringen är inte problemfri heller när det gäller konkurrensen och den gemensamma marknaden, eftersom det föreslås att företag från andra EU-länder kan sälja också starka alkoholdrycker genom distansförsäljning till Finland, medan företag som är verksamma i Finland får sälja drycker med alkoholhalter på högst 5,5 procent eller 8 procent. Också sakkunniga har ansett att det i regleringen kan anses röra sig om omvänd diskriminering. Ekonomiutskottet anser dock att regleringslösningen är godtagbar och motiverad, särskilt med beaktande av det nationella detaljhandelsmonopolet.

Utskottet har i sitt tidigare utlåtande om ändring av alkohollagen (EkuU 8/2024 rd — RP 7/2024 rd) konstaterat att också omvänd diskriminering är förbjuden om den har en snedvridande effekt på den inre marknaden och om den åtgärd som begränsar eller snedvrider marknaden inte kan motiveras med stöd av artikel 36 i EUF-fördraget eller med något annat tvingande skäl som beror på allmänintresset. Regleringens godtagbarhet i den aktuella situationen grundar sig på att lösningen kan anses nödvändig för att syftet med det monopol som Alko Ab har inom Finlands gränser, och som är godtagbart ur ett EU-rättsligt hänseende, ska uppnås. Eftersom det i Finland är tillåtet att utanför Alko sälja alkoholdrycker med en alkoholhalt på högst 8 procent, skulle det i praktiken bryta Alkos monopol om det skulle bli möjligt att inom landet leverera också alkoholdrycker med högre alkoholhalt. Det kan också anses konsekvent att man i den inhemska detaljförsäljningen iakttar samma gränser på 5,5 och 8 procent såväl inom detaljhandeln som inom leveransförsäljningen.

Däremot har Alkos monopol inte ansetts vara en tillräcklig grund för att på motsvarande sätt begränsa försäljningen på distans från andra EU-länder. De sakkunniga inom EU-rätten som eko-

Utlåtande EkuU 43/2025 rd

nomiutskottet hört har en enhällig tolkning av det handlingsutrymme som hänför sig till frågan och av den föreslagna regleringens förenlighet med EU-rätten: det har med avseende på EU:s bestämmelser om fri rörlighet för varor (artiklarna 34 och 36 i EUF-fördraget) inte ansetts möjligt att begränsa distansförsäljningen exempelvis till jästa drycker som innehåller 8,0 volymprocent etylalkohol eller på annat sätt tillverkade alkoholdrycker som innehåller högst 5,5 volymprocent etylalkohol. Med tanke på EU-rätten är alternativet således en reglering i likhet med den som nu föreslås, eller att det sortiment av alkoholdrycker som är tillåtet för inhemska aktörer med detaljhandelstillstånd utvidgas så att det motsvarar gränsöverskridande distansförsäljning.

När det gäller bestämmelserna om distansförsäljning hänvisar ekonomiutskottet också till propositionens bedömning att förtydligandet av rättsläget för distansförsäljning av alkohol sammantaget knappast i så hög grad påverkar den mängd alkohol som finländska konsumenter beställer från utlandet att det skulle ha betydande konsekvenser för den inhemska alkoholkonsumtionen eller de negativa effekterna av konsumtionen. Utskottet betonar samtidigt att i synnerhet i fråga om gränsöverskridande distansförsäljning är det vid bedömningen av den nu föreslagna regleringen dock inte i första hand fråga om en avvägning mellan konsumentens valmöjligheter och alkoholrelaterade skador, utan om att den nationella regleringen måste förtydligas så att den motsvarar kraven enligt EU-rätten.

Beskattningen

I samband med sakkunnigutfrågningen behandlades också frågan om betalning av skatter i samband med distansförsäljning och konsekvenserna för lika konkurrensvillkor. Enligt utskottets uppgifter görs det i praktiken en lagstadgad förhandsanmälan endast om en bråkdel av de försändelser av alkoholdrycker som levereras till Finland genom distansförsäljning. Om anmälan saknas är det svårt att övervaka försändelserna och kräva skatt på alkoholdryckerna i enlighet med bestämmelserna, särskilt med tanke på att det är fråga om handel inom EU.

I 80 § i punktskattelagen finns redan nu bestämmelser om registreringsskyldighet för distansförsäljare vid respektive transport. Distansförsäljaren ska anmäla produkterna till Skatteförvaltningen innan de avsänds till Finland från en annan medlemsstat och ställa säkerhet för betalning av punktskatterna. När distansförsäljaren har gjort anmälan och ställt säkerhet, antecknar Skatteförvaltningen distansförsäljaren i registret.

Efter registreringen ger Skatteförvaltningen distansförsäljaren en unik identifieringskod för transporten av produkterna. Registreringen och koden är specifika för den enskilda transporten. Distansförsäljaren ska lämna identifieringskoden till det transportföretag som ansvarar för transporten. Om distansförsäljaren försummar skyldigheten att ge identifieringskoden till transportföretaget, påförs distansförsäljaren en försummelseavgift. Motsvarande skyldigheter och hot om sanktioner gäller köparen vid så kallade distansköp. Transportföretaget eller föraren ska på begäran visa upp identifieringskoden för den behöriga myndigheten, i praktiken Tullen eller Skatteförvaltningen. Bestämmelsen om identifieringskoder till transportföretag är ny och den trädde i kraft först i fjol, den 1 september 2024. Syftet med bestämmelsen var att effektivisera övervakningen av näthandeln med alkohol och göra processen smidigare i fråga om de distansförsäljare och köpare som iakttar bestämmelserna. Man känner ännu inte i tillräcklig mån till huruvida regleringen fungerar i enlighet med sitt syfte.

Utlåtande EkuU 43/2025 rd

Betalningen av skatter kan öka när rättsläget för distansförsäljningen blir tydligare och det är enklare att övervaka hur skatterna betalas. På så sätt kan konkurrensen mellan inhemska och utländska aktörer balanseras. Ändringen kan öka utbudet av sådana utländska aktörer i Finland som vill agera lagenligt och som har ansett att den gällande lagstiftningen är oklar och därför inte har sålt sina produkter till Finland genom distansförsäljning. När definitionerna förenhetligas med punktskattelagen och det blir möjligt att utbyta information mellan Skatteförvaltningen och Tillstånds- och tillsynsverket samt mellan Tullen och Tillstånds- och tillsynsverket bidrar det för sin del till att aktörerna har incitament att iaktta bestämmelserna i såväl alkohollagen som punktskattelagen.

Det är viktigt att följa hur distansförsäljningen utvecklas och hur regleringen fungerar, framhåller utskottet. Utskottet betonar också behovet av att utreda om en separat registreringsskyldighet som baserar sig på alkohollagstiftningen är lämplig och fungerande för att säkerställa betalningen av skatt på försäljning och köp av alkoholdrycker på distans. Sakkunniga har framfört att det kunde effektivisera myndighetssamarbetet och möjliggöra korsk kontroll av uppgifterna.

Marknadsföring

Enligt propositionen ska bestämmelserna om marknadsföring av alkoholdrycker ändras så att det i fortsättningen är tillåtet att marknadsföra starka alkoholdrycker på nätet. Aktörer etablerade i Finland kan i fortsättningen marknadsföra starka alkoholdrycker på nätet i andra länder inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Syftet med ändringen är att förbättra konkurrenskraften och exportmöjligheterna på Europeiska unionens inre marknad för de aktörer inom alkoholnäringsen som är etablerade i Finland. Propositionen innehåller inget förbud mot influerarmarknadsföring av svaga och starka alkoholdrycker på nätet. Ekonomiutskottet instämmer i bedömningen att de nuvarande bestämmelserna om marknadsföring av alkoholdrycker på nätet behandlar inhemska och utländska aktörer ojämnt. Propositionen bidrar till denna del till mer jämlika konkurrensvillkor för de inhemska och utländska aktörerna.

Ekonomiutskottet fäster emellertid samtidigt uppmärksamhet vid den synpunkt som sakkunniga framförde för utskottet om att marknadsföring av alkohol i radio och på tv också i fortsättningen är helt förbjuden eller kraftigt begränsad. Med tanke på jämlika konkurrensvillkor kan det anses inkonsekvent att det också i fortsättningen ska vara förbjudet att marknadsföra starka alkoholdrycker på inhemska tv- och radiokanaler och att det också för marknadsföringen av svaga alkoholdrycker finns omfattande tidsbegränsningar samtidigt som marknadsföring tillåts i större utsträckning i andra kanaler. Ekonomiutskottet anser det vara viktigt att i samband med kommande reformer av alkohollagstiftningen på ett heltäckande sätt följa och bedöma konsekvenserna av regleringen av marknadsföringen och vilka alternativ det finns.

Avslutningsvis

Ekonomiutskottet betonar att den aktuella reformen är ett led i den alkoholpolitik som är ett mål i regeringsprogrammet. Reformen är en fortsättning på den totalreform av alkohollagen som genomfördes 2018. Utskottet fäster samtidigt uppmärksamhet vid hur alkoholkonsumtionen har utvecklats under en längre period: konsumtionen har exempelvis minskat med en femtedel mellan 2007 och 2017, och den totala konsumtionen har fortsatt minska också efter lagreformen 2018.

Utlåtande EkuU 43/2025 rd

Propositionen bedöms ha de positiva ekonomiska konsekvenser som eftersträvas. När det blir möjligt att leverera alkoholdrycker ökar dels konsumenternas frihet och köpmöjligheter, dels affärsmöjligheterna för aktörer som säljer alkoholdrycker på marknaden. Även om de förfaranden som reformen möjliggör samtidigt också är förenade med den regleringsbörda som de administrativa skyldigheterna nödvändigtvis medför, anser ekonomiutskottet att propositionen sammantaget främjar företagsverksamheten, konkurrensen och konsumenternas valmöjligheter.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Ekonomiutskottet föreslår

att social- och hälsovårdsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 12.11.2025

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Vilhelm Junnila saf
medlem Timo Harakka sd (delvis)
medlem Antti Kangas saf
medlem Hilikka Kemppi cent (delvis)
medlem Miapetra Kumpula-Natri sd
medlem Timo Mehtälä cent
medlem Matias Mäkynen sd
medlem Mikko Ollikainen sv
medlem Merja Rasinkangas saf
medlem Oras Tynkkynen gröna
medlem Heikki Vestman saml (delvis)
medlem Sinuhe Wallinheimo saml
medlem Johannes Yrttiaho vänst (delvis)
ersättare Aleksi Jäntti saml
ersättare Teemu Kinnari saml
ersättare Hanna Laine-Nousimaa sd
ersättare Jorma Piisinen saf.

Sekreterare var

utskottsråd Lauri Tenhunen.

Utlåtande EkUU 43/2025 rd Avvikande mening 1

Avvikande mening 1

Motivering

Bakgrund

Propositionen baserar sig rätt långt på regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av alkohollagen RP 173/2024 rd, som överlämnades till riksdagen den 10 oktober 2024. I den propositionen föreslogs möjliggörande av leveranser av alkoholdrycker från inhemsk detaljhandel och alkoholbolaget, men i propositionen föreslogs inga preciseringar av regleringen av gränsöverskridande distansförsäljning av alkoholdrycker. Behandlingen av propositionen inleddes i utskotten. Europeiska kommissionen lämnade den 17 december 2024 ett detaljerat utlåtande om propositionen, enligt vilket lagändringen skulle vara diskriminerande mot utländska aktörer om inte bestämmelserna om gränsöverskridande distansförsäljning av alkoholdrycker förtydligas i samma sammanhang.

Utifrån kommissionens utlåtande beslutade regeringen att återta den tidigare propositionen och bereda en ny proposition så att den utöver inhemsk leverans också inkluderade bestämmelser om både gränsöverskridande distansförsäljning och marknadsföring. Ekonomiutskottets och grundlagsutskottets utlåtanden om proposition RP 173/2024 rd har beaktats i den nya, nu aktuella propositionen.

1. Propositionen möjliggör leverans av alkoholdrycker från inhemsk detaljhandel och alkoholbolaget till beställaren eller någon annan mottagare.
2. Till lagen fogas entydiga bestämmelser om gränsöverskridande distansförsäljning av alkoholdrycker. Finländarna föreslås entydigt ha rätt att genom distansförsäljning köpa alkohol av företag som är etablerade i andra EU- och EES-länder.
3. Genom propositionen blir det tillåtet att marknadsföra starka alkoholdrycker på nätet. Marknadsföringen av starka alkoholdrycker kan riktas både till Finland och till andra EU- och EES-länder.

Leverans av alkoholdrycker från finländsk detaljhandel

Vi motsätter oss propositionen till den del den tillåter leverans av alkoholdrycker från den inhemska detaljhandeln och alkoholbolaget direkt till kunden. Forskning har visat att en begränsning av tillgången är en av de väsentligaste metoderna för att minska alkoholkonsumtionen.

Propositionen är onödig och skadlig både för folkhälsan och tillsynen. Den har också negativa effekter exempelvis på arbetarskyddet för de arbetstagare som levererar alkohol. Propositionen kommer att öka de alkoholrelaterade skadorna och uppmuntra till att konsumera alkohol i hemmet i stället för hos företag med serveringstillstånd, vilket har ekonomiska konsekvenser för restaurangbranschen. I näthandeln kan konsumenter ha en tendens att använda mer pengar på alkohol på en gång än i en fysisk butik, och om det finns tillgång till större mängder alkohol i hemmet

Utlåtande EkUU 43/2025 rd Avvikande mening 1

kan det leda till att konsumtionen ökar. När det blir enklare att beställa alkohol kan det leda till ökad konsumtion hos vissa konsumenter. I nuläget ser alkoholkonsumtionen ut så att endast 10 procent konsumeras på restauranger.

Propositionen försämrades betydligt efter remissbehandlingen när man slopade skyldigheten att i samband med varje överlåtelse av levererade alkoholdrycker bevisligen kontrollera mottagarens ålder.

Gränsöverskridande distansförsäljning

Propositionen förbättrar finländska konsumenters inköpsmöjligheter och valfrihet samt främjar den fria rörligheten för varor på EU:s inre marknad.

Rättsläget för gränsöverskridande distansförsäljning av alkoholdrycker har länge varit oklart. Högsta domstolen gav i september 2025 ett avgörande (HD 2025:71) där den ansåg att säljaren inte gjort sig skyldig till alkoholbrott då den idkat försäljning av alkoholdrycker från Estland till Finland via ett estniskt bolags webbplats. I och med avgörandet förtydligades rättsläget för distansförsäljning av alkohol avsevärt. Eftersom prejudikatet styr rättspraxis, skulle det även utan någon lagändring påverka myndighetens tolkning. Genom propositionen införs det i lagen uttryckliga bestämmelser om distansförsäljning och om finländarnas rätt att köpa alkoholdrycker genom distansförsäljning.

Enligt förslaget ska finländarna entydigt ha rätt att via distansförsäljning köpa alkohol från andra EU- och EES-länder. Propositionen kan förordas till denna del, eftersom den stärker och bringar klarhet i den fria rörligheten för varor inom EU. I Sverige måste distansförsäljarna registrera sig hos skatteförvaltningen, och det kravet bör övervägas också i Finland. Också producentansvaret bör förtydligas för distansförsäljarnas del.

För att konkurrensen ska vara rättvis har flera av dem som lämnat yttrande föreslagit att den gränsöverskridande distansförsäljningen ska begränsas till att gälla de alkoholhalter som är tillåtna i detaljhandeln i Finland (8 procent för drycker som framställts genom jäsning och 5,5 procent för drycker som framställts på annat sätt). Om den gränsöverskridande försäljningen inte begränsas på detta sätt medför den föreslagna lagen enligt till exempel Institutet för hälsa och välfärd (THL) att finländska företag diskrimineras och sannolikt också att Alkos detaljhandelsmonopol upphör efter en övergångsperiod.

Bland annat bryggeriförbundet Panimoliitto har påpekat att propositionen måste ändras för att man ska kunna trygga konkurrensneutraliteten, skatteinkomsterna och ett fungerande pant- och retursystem.

Konsumenternas intresse för att köpa alkohol genom distansförsäljning kan öka till följd av lagändringen. Propositionen skapar ett incitament för finländska företag som säljer alkoholdrycker att etablera näthandel i ett annat EU-land för att ha möjlighet att direkt till finländska konsumenter sälja drycker vars alkoholhalt överskrider gränsen för detaljhandeln. Det torde inte vara syftet med lagen. Uppmärksamhet bör också fästas vid skattekontrollen. Utifrån skattemyndighetens uppskattningar betalas skatt på cirka en procent av distansförsäljningen. Finland går därmed mis-

Utlåtande EkuU 43/2025 rd Avvikande mening 1

te om skatteinkomster på 80–100 miljoner euro per år. Situationen har inte förbättrats genom det solidariska ansvar för köparen och säljaren som infördes i punktskattelagen, som trädde i kraft hösten 2024. Den aktuella propositionen innehåller inga lösningar för att förbättra skattekontrollen.

Den ändring av datainsamlingen som trädde i kraft vid ingången av 2025 har medfört att det inte finns uppgifter om distansförsäljningen av alkohol och resandeförseln. Det är problematiskt om det inte finns någon statistik över dessa.

Marknadsföring på nätet

Bestämmelserna om marknadsföring av alkoholdrycker ändras så att det framöver är tillåtet att marknadsföra starka alkoholdrycker på nätet. Således gör propositionen det möjligt för aktörer etablerade i Finland att marknadsföra starka alkoholdrycker på nätet i andra länder inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. De föreslagna ändringarna kommer i betydande grad att öka marknadsföringen av alkohol. Exempelvis Valvira anser att ett förbud mot influerarmarknadsföring på nätet är särskilt viktigt för att skydda barn och unga när marknadsföringen ökar. Vi stöder inte den föreslagna avregleringen av marknadsföringen.

Propositionens ekonomiska konsekvenser

Propositionen väntas öka konkurrensen och förbättra marknadens funktion eftersom leverans av alkoholdrycker inte har tillåtits tidigare. Aktörer som är etablerade i andra länder kan också i fortsättningen genom distansförsäljning sälja sådana alkoholdrycker till finländska kunder som en i Finland etablerad detaljförsäljare inte får sälja inom landet. Det kan locka finländska företag att etablera sig i ett annat EU-land. För restaurangbranschen kan propositionen ha både positiva och negativa konsekvenser.

Alkoholrelaterade skador belastar i betydande grad vårt social- och hälsovårdssystem. Genom att minska de alkoholrelaterade skadorna kan man minska hållbarhetsgapet och belastningen på social- och hälsovårdssystemet.

Konsekvenserna för Alko

Förtydligandet av rättsläget för distansförsäljningen kan ha konsekvenser även för Alkos marknadsandel av de alkoholdrycker som finländska konsumenter förbrukar. Ju populärare distansförsäljning blir, desto mer försvagas Alkos marknadsandel. Utan lagändringen skulle Alko å andra sidan inte ha möjlighet att sälja sina produkter med leverans till kunder till skillnad från distansförsäljare etablerade i andra EU- och EES-länder. Till denna del förbättrar lagändringen Alkos ställning. THL har visserligen ansett att den föreslagna lagen, där inhemska aktörer omfattas av de gränser för detaljhandeln som föreskrivs i finsk lagstiftning (8 procent för alkoholdrycker som framställts genom jäsning och 5,5 procent för alkoholdrycker som framställts på annat sätt) medan de utländska aktörerna inte berörs av sådana begränsningar, är diskriminerande mot företag etablerade i Finland och leder sannolikt till att Alkos detaljhandelsmonopol upphör efter en övergångsperiod.

Utlåtande EkUU 43/2025 rd
Avvikande mening 1

Avvikande mening

Vi föreslår

att social- och hälsovårdsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 12.11.2025

Matias Mäkynen sd
Timo Harakka sd
Miapetra Kumpula-Natri sd
Hanna Laine-Nousimaa sd
Oras Tynkkynen gröna
Johannes Yrttiaho vänst

Utlåtande EkUU 43/2025 rd Avvikande mening 2

Avvikande mening 2

Motivering

Centerns grupp i ekonomiutskottet upprepar och preciserar sina motiveringar från den avvikande meningen till utskottets utlåtande (EkUU 28/2024 rd — RP 173/2024 rd) för ett år sedan. Centern beaktar också de utlåtanden som lämnades förra året och som utskottet denna gång inte begärde.

I Finland är alkoholpolitikens entydiga mål att förebygga de sociala, hälsomässiga och samhälls-
liga problem som alkoholkonsumtionen medför. Syftet är inte att underlätta tillgången till alkohol eller öka alkoholkonsumtionen.

Vid ekonomiutskottets utfrågning påpekade social- och hälsovårdsministeriet, arbets- och näringsministeriet, Institutet för hälsa och välfärd (THL), Valvira, A-klinikstiftelsen och EHYT rf kraftigt vilka omfattande skador hemleverans av alkohol medför för samhället.

Målet för Finlands alkoholpolitik har tydligt skrivits in i den första paragrafen i den gällande alkohollagen: ”Syftet med denna lag är att få konsumtionen av alkoholhaltiga ämnen att minska genom att begränsa och övervaka den anknytande näringsverksamheten i syfte att förebygga alkoholens negativa effekter för dem som konsumerar alkohol, för andra människor och för hela samhället.”

De föreslagna ändringarna i lagstiftningen grundar sig på regeringsprogrammet, inte på evidensbaserad kunskap eller på sunt förnuft. Istället strider lagförslaget mot den finländska alkoholpolitiken och alkohollagen och bör inte godkännas.

Undersökningar visar att vid sidan av priset är tillgängligheten den viktigaste faktorn som påverkar alkoholkonsumtionen. Detta är också allmänt accepterat. Om lagändringarna genomförs leder de till att det i fortsättningen är lätt att få alkoholdrycker hemlevererade.

I stället för skrivningen i regeringsprogrammet bör bedömningen av de föreslagna lagändringarna utöver målen för Finlands alkoholpolitik och de ovan nämnda specialvillkor som skrivits in i alkohollagen grunda sig på det rådande läget. Alkoholkonsumtionen hos mer än en halv miljon finländare överskrider fortfarande riskgränserna. Enligt en undersökning av dryckesvanor som Institutet för hälsa och välfärd publicerade i november 2023 har alkoholkonsumtionen bland finländare mellan 55 och 69 år till och med ökat.

Det argument om att Finland är på väg mot en "europeisk alkoholpolitik" som förespråkarna av lagändringarna framfört stämmer inte. Den nu föreslagna näthandeln och hemleveransen av alkoholdrycker är relativt nya fenomen inom alkoholhandeln också globalt, vilket gör Finland till en föregångare. Vi anser inte att det är motiverat att välja det spåret.

Valvira motsätter sig i sitt utlåtande att leverans av alkoholdrycker tillåts och anser att lagförslaget är mycket problematiskt med tanke på syftet med alkohollagen, myndighetstillsynen och till-

Utlåtande EkuU 43/2025 rd Avvikande mening 2

ståndssystemet. Valvira bedömer att de alkoholrelaterade problemen och skadorna samt den svarsta ekonomin kommer att öka till följd av de föreslagna bestämmelserna.

Finländarna dricker bevisligen fortfarande för mycket och i berusningssyfte. Ekonomiutskottet har lyft fram att de alkoholrelaterade problemen minskar arbetsproduktiviteten, orsakar sjukfrånvaro och arbetslöshet och blir dyra för samhällsekonomin.

Propositionen är ytterst problematisk också med tanke på den andra alkoholpolitiska hörnstenen i alkohollagen, nämligen tillsynen över näringsverksamheten. Enligt de sakkunniga som utskottet hört är det i praktiken omöjligt för tillsynsmyndigheterna att övervaka lagenligheten vid hemleveranser av alkohol. Det gäller särskilt tillsynen över att alkoholdrycker inte överläts till minderåriga eller kraftigt berusade personer. En ytterligare utmaning är att människornas hem omfattas av hemfriden, alltså har ingen i princip tillträde till någon annans hem utan tillstånd. Leveransen av alkoholdrycker kan heller inte övervakas genom oanmälda inspektionsbesök, eftersom myndigheterna inte har kännedom om när och var överlåtelserna sker.

Vi anser att propositionen är oskälig också med tanke på ansvaret och arbetarskyddet för dem som sköter hemleveranser av alkoholdrycker. I praktiken ska ett bud ensamt tvingas bedöma om det är lagligt att överlåta alkohol utan skydd av till exempel andra arbetstagare, väktare eller kunder, såsom i affärerna. Ansvaret vilar här på arbetsgivarna som ansvarar för arbetarskyddet.

Det är därför betydligt svårare att iakttä förbuden mot överlåtelse vid leverans av alkoholdrycker än vid köp i butiker, eftersom det vid leverans av alkoholdrycker till exempel är mycket svårare att observera tecken på att mottagaren är berusad eller upptäcka situationer där alkoholen kommer att förmedlas vidare till minderåriga. Det är också mycket svårare att vägra att överlåta drycker vid kundens dörr, till exempel på grund av för låg ålder eller berusningstillstånd.

Valvira anser också att det med tanke på tillsynen är mycket problematiskt att man efter remissbehandlingen av lagförslaget har slopat den tidigare föreslagna skyldigheten att vid varje överlåtelse av levererade alkoholdrycker kontrollera mottagarens ålder. Regeringen har valt denna lösning trots att det i propositionen anges att det främsta problemet med ansvarsfull försäljning och försäljningskontroll i andra länder som tillåter leverans av alkoholdrycker är relaterat till kontroll av åldersgränser och överlåtelse av alkohol till minderåriga (RP 131/2025 rd s. 56).

För att säkerställa iakttagandet av ålderskontroll hade det varit motiverat att kräva att köparen bekräftar sin ålder genom stark autentisering på det sätt som föreslogs i proposition RP 173/2024 rd.

Regeringen ändrar inte Alkos folkhälsouppgift och ställning, står det i regeringsprogrammet. Enligt Valviras utlåtande kommer den nu föreslagna ändringen av alkohollagen att avsevärt förändra och hota Alkos ställning som Finlands viktigaste alkoholpolitiska verktyg. Valvira anser att man bör vara medveten om detta och tydligt lyfta fram det i förarbetena till lagen. Om detta inte beaktas mer heltäckande kan propositionen anses vara vilseledande i fråga om konsekvensbedömningen.

Centern påminner om att alkoholen var orsak till 1 600 dödsfall 2024. Siffran är fortfarande hög, även om den har sjunkit i och med att alkoholkonsumtionen i samhället har minskat. Det höga an-

Utlåtande EkuU 43/2025 rd Avvikande mening 2

talet alkoholrelaterade dödsfall visar dock att tillgången på alkohol inte är ett problem i Finland, men överkonsumtionen av alkohol på individnivå är det.

Enligt Statistikcentralen dog nästan 1 600 i alkoholrelaterade sjukdomar och alkoholförgiftning 2024. Av dem var 1 184 män och 410 kvinnor. Män dör fortfarande allt oftare än kvinnor av alkoholrelaterade orsaker. Alkoholkonsumtionens andel av alla dödsorsaker var nästan 3 procent. Medianåldern för dem som dog av alkoholrelaterade orsaker 2024 var 64 år bland männen och 65 år bland kvinnorna. Bland dem som dött på grund av alkohol har andelen 65 år fyllda ökat betydligt under 2000-talet (2000: 15 %, 2024: 49 %). Största delen av de alkoholrelaterade dödsfallen beror på långvarig alkoholkonsumtion. Av alla alkoholrelaterade dödsfall orsakades 60 procent av leversjukdomar som uppkommit på grund av alkoholkonsumtion.

Bestämmelser om gränsöverskridande distansförsäljning

Till alkohollagen fogas en definition av gränsöverskridande distansförsäljning som baserar sig på definitionen av distansförsäljning enligt punktskattelagen. På samma sätt som i fråga om alkoholdrycker som säljs från den inhemska detaljhandeln och alkoholbolaget ska också de som levererar alkoholdrycker via gränsöverskridande distansförsäljning överlåta dryckerna till köparen eller en annan mottagare.

Distansförsäljaren ska ange på försändelsen att den innehåller alkoholdrycker. Om en försändelse innehåller starka alkoholdrycker, ska det antecknas på försändelsen. Motsvarande skyldighet gäller också inhemska aktörer. I lagen definieras också distansköp och för tydlighetens skull anges att distansköp är tillåtet.

Centerns utskottsgrupp anser det inte ändamålsenligt att i lagen införa nya bestämmelser för att tillåta gränsöverskridande distansförsäljning, åtminstone inte i den omfattning som regeringen föreslår.

Också THL har ansett att det är viktigt att distansförsäljningen från andra länder begränsas så att det endast är tillåtet att sälja sådana drycker vars alkoholhalt inte överskrider den finländska detaljhandelsgränsen. Enligt THL får utländska aktörer på så sätt samma rättigheter som finländska konkurrenter, och systemet med monopol inom detaljhandeln med alkohol kan tryggas på något längre sikt.

THL har i sitt utlåtande uppgett att den föreslagna lagen diskriminerar finländska företag och medför sannolikt att Alkos detaljhandelsmonopol upphör efter en övergångsperiod.

Också Valvira lyfter i sitt utlåtande fram att det vore bra att alla aktörer, såväl inhemska som utländska, behandlas på samma sätt och enligt samma regler. Det skulle förutsätta att alkoholdrycker vars alkoholhalt överskrider gränsen för detaljhandeln inte får levereras via gränsöverskridande distansförsäljning.

Nu är regeringen i färd med att genom sin proposition förbättra ställningen för utländska aktörer, trots att THL har påpekat att internationell forskning visar att monopol är en effektiv metod för att

Utlåtande EkuU 43/2025 rd Avvikande mening 2

förebygga och minska alkoholkonsumtionen och de alkoholrelaterade skadorna bland befolkningen.

Eftersom aktörer som är etablerade utomlands kan sälja sådana alkoholdrycker till Finland som en i Finland etablerad detaljförsäljare inte har tillåtelse att sälja här, kommer förslaget att locka företagen att etablera sig i ett annat EU-land.

Valvira har konstaterat att verket i egenskap av tillsynsmyndighet inte känner till något yttrande från Europeiska kommissionen eller några andra ställningstaganden som skulle tala för att det ur ett EU-rättsligt hänseende inte är möjligt att förbjuda försäljning och levereras till Finland av drycker med en alkoholhalt på över 5,5 eller 8,0 volymprocent etylalkohol.

Också THL har påpekat att EUF-fördraget tryggar de nordiska ländernas rätt till alkoholmonopol: EU tvingar inte Finland att ge utländska bolag sådan rätt fri rätt att sälja alkoholdrycker till Finland som regeringen föreslår, utan de utländska bolagen måste ges samma rättigheter som finländska bolag.

Regeringen väljer att stödja bolag som är etablerade i andra EU-länder istället för det inhemska och statsägda Alko.

Finland får inte del av inkomsterna från de drycker som säljs från utlandet. För att hantera de problem och skador som användningen av dessa drycker medför används däremot finländska skattepengar. Samtidigt förstörs också Alkos ägarvärde, eftersom Alko och de utländska konkurrenterna inte berörs av samma villkor.

Det är dyrt att skärpa kontrollen över beskattningen av distansförsäljning och det har inte ens i nuläget beviljats tillräckliga resurser för skattekontroll. Regeringens lösning kommer därför eventuellt också att minska skatteinkomsterna.

Alkoholreklamen ökar

Centerns utskottsgrupp anser det inte motiverat att marknadsföring av starka alkoholdrycker på nätet kan riktas till Finland. De föreslagna ändringarna kommer avsevärt att öka marknadsföringen av alkohol och det finns ingen samhällselig grund för att göra alkoholdrycker mer attraktiva.

Även om marknadsföringen inte alls bör ökas på det sätt som regeringen föreslår, är det i vilket fall som helst motiverat att rationalisera propositionen också till denna del.

Influerarmarknadsföring på nätet bör förbjudas. Det är särskilt viktigt för att skydda barn och unga när marknadsföringen ökar.

Propositionen har efter utkastskedet ändrats så att den möjliggör influerarmarknadsföring. Propositionen borde ha kompletterats med ett förslag till en ny 50 § 4 mom. 10 punkt om förbud mot influerarmarknadsföring. Enligt Valviras utlåtande skulle det vara möjligt att övervaka ett förbud mot influerarmarknadsföring och på så sätt effektivt förebygga att barn och unga exponeras för marknadsföring av alkohol.

Utlåtande EkUU 43/2025 rd
Avvikande mening 2

Bestämmingsgrunderna för påföljdsavgiften bör dessutom kompletteras med brott mot bestämmelserna om marknadsföring enligt 50 och 51 § i alkohollagen, om regeringen faktiskt går in för att utvidga marknadsföringen.

Det måste också tas i beaktande att penningspelsreformen i sin tur kommer att öka marknadsföringen av penningspel i Finland. En sammantagen effekt av dessa reformer kommer att vara att människor i fortsättningen i allt högre grad utsätts för marknadsföring av penningspelande och alkohol.

Avvikande mening

Vi föreslår

att social- och hälsovårdsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 12.11.2025

Timo Mehtälä cent
Hilkka Kemppi cent